

Szent János apostol és evangélista

december 27.

December 27. János apostol, a szeretett tanítvány ünnepe. Csak Szent Pál fogható hozzá fogékonyság és a teológiai gondolkodás mélysége tekintetében. Jánosé a nagy szó: Isten a szeretet.

János apostol és evangélista, a Jelenések könyvének profétája, az európai és hazai szakrális néphagyomány egyik legtiszteltebb és egyik legihletőbb hatású alakja. Szellemének merészségét a sas-szimbólum jelképezi: a sas szárnyalása, magas röpte és napra figyelő tekintete jól kifejezi János személyiségét és jellemvonásait.

A negyedik evangéliumban János csak úgy szerepel mint „a tanítvány, akit Jézus szeretett”, s ez olyan jelző, amelyet a tanítványok közül senki más nem visel. Evangéliuma mellett három neki tulajdonított levél is található az Újszövetségben, valamint ő írta a Jelenések könyvét.

János Zebedeusnak, a gazdag betszaidai halásznak és Saloméának fia volt, testvére Jakab apostol. Az Üdvözítő a „mennydörgés fiainak” nevezte őket (Mk 3,17). Ez a név jelzi, hogy a cselekvés emberei voltak mindketten, s olykor dühös türelmetlenséggel törtek ki. Jakab és János álltak oda Jézus elé, hogy személyes várakozásuk és reményük beteljesedését kérik tőle: Jézus intezze úgy, kérték, hogy egyikük a balján, másikuk a jobbán kapjon helyet dicsősége országában (Mk 10,30–37). De a megdicsőüléshez az út a szenvedésen át vezet, ezért a Megváltó visszautasította a tanítványok kérését, akik még mindig a nép körében élő, harcos Messiás várásában gondolkodtak. A válasz most is a mennydörgés fiaira jellemző buzgóság volt: a szívükben égő szeretet meggondolatlanságával, nem számolva a következményekkel, föltétel nélkül hajlandónak mutatkoztak arra, hogy iganak az Úr kelyhéből, a szenvedések kelyhéből, és részt vállaljanak a keresztségben, melyet Krisztus magára vesz (Mk 10,38–40).

Péter, Jakab és János alkották azt a legszűkebb kört az Úr körül, akik vele lehettek a színeváltozás hegyén, Jairus házában és az Olajfák hegyén, a vérrel verítékezéskor. De még e három közül is János áll a legközelebb az Üdvözítő szívéhez, mert az utolsó vacsorán ő hajthatta a fejét Jézus keblére. Szeretete hősies és hűséges volt, s ennek legszebb bizonyosságát akkor szolgáltatta, amikor – az evangélium tanúsága szerint – követte Mesterét végig a kereszttúton. Ott állt a kereszt alatt is Jézus anyja mellett, és ott hallotta a szót: „Asszony, íme a te fiad!... Íme, a te anyád!” (vö. Jn 19,26).

És húsvétvasárnap reggelén, amikor Mária Magdolna futva hozta a hírt, hogy üres az Úr sírja, Péterrel együtt futásnak eredt, látni a mondottakat, s ő, a fiatalabb ért oda elsőnek. A Szűzanya halála és mennybevitele után János Efezusba költözött, és atyja lett ennek a nagy kikötővárosnak, ahol Pál apostol és annak tanítványa, Timóteus működött. Pál az Egyház „oszlopai” közé sorolta Jánost (vö. Gal 2,9). Élete utolsó időszakáról keveset beszélnek a hiteles történeti források. A

hagyomány szerint Efezusban munkálkodott, és igen magas korban halt meg. Evangéliuma utolsó részéből is erre lehet következtetni (vö. Jn 21,22).

Szent János apostol életéről a legfontosabb forrás az általa írott evangélium, ezen kívül a hagyomány is őriz történeteket.

Az idős apostolt elfogták, és a bírói ítélet alapján Rómába vitték Domitianus császár elé. Rómában halálos ítéletet hoztak ellene, s úgy határoztak, hogy egy forró olajjal teli üstbe dobják. A Porta Latina mellett került sor erre, de János, aki a tanítványok közül egyedül szenvedte végig Mesterével a kereszthalál kínjait, sértetlenül lépett ki a gyilkos fürdőből. Akkor méregkelyhet itattak vele, s mivel az sem ártott neki, Pathmosz szigetére száműzték.

A szigeten egy viharos éjszakán, amikor a tenger dübörögve és tajtékozva ostromolta a sziklás partot, Isten egy hatalmas látomásban megnyitotta előtte a menny és a föld titkait, és föltárta neki az Egyház jövőjét. A látottak olyan félelemmel töltötték el, hogy ájultan rogyott a látomást mutató angyal lábához. Sokáig maradt elragadtatásban, s mikor magához tért, már fényes nappal volt, a látottakat pedig kővel jegyezte föl a sziklafalba. Mikor később végre egy halász hozott neki írószerszámokat, akkor pergamentekercsre írta a látomásait, és elküldte a kisázsiai egyházaknak. Így beszéli el a hagyomány a Jelenések könyve születését.

Egyszer az öreg János apostolnak valaki egy eleven fogolymadarat ajándékozott, s ő szeretettel simogatta és becézte az állatot. Meglátta ezt egyik tanítványa, nevetett rajta, és így szólt a társához: „Nézd csak, az öreg úgy játszik ezzel a madárral, mint egy gyermek!” János akkor odafordult hozzá: „Mit viszel a kezében, fiam?” „Egy íjat.” „És mit művelsz vele?” – hangzott az újabb kérdés. „Madarakra és vadakra vadászom vele!” – mondta a tanítvány. „Hogyan csinálod?” – kérdezte János. Akkor a tanítvány megfeszítette az íjat, kis ideig feszesen tartotta, majd ellazította. János megkérdezte tőle, miért nem tartja állandóan feszesen. Azt felelte rá, hogy azért, mert elfáradna, s mikor lőnie kellene, nem volna erő a karjában. Az apostol akkor így tanította: „Látod, így van ez az emberrel is. Nem nézheti állandóan Istent, hanem néha pihennie is kell. A sas ugyan minden madárnál magasabban szárnyal, de neki is le kell szállnia a földre. Ha az emberi lélek kipihente magát, új lángolással tud fölemelkedni az égbe.”

Mikor már nagyon öreg volt, egyre csak ezt ismételte: „Gyermekeim, szeressétek egymást!” Aki ezt teszi – biztosította tanítványait –, megtette, amit tennie kellett.

Halála közeledtével az oltár mellett ásatta meg a sírját. Leszállt a sírgödörbe, és imádságra tárta a karját. Ekkor vakító fény villant, s mire a körülállók újra láthattak, a szent teste eltűnt a szemek elől.

Szent János ünnepét a nyugati egyházban a 6. század óta december 27-én ülik. Ünnepehez kötődik a bor megáldásának szertartása. Védőszentjüknek tekintik a teológusok, filozófusok, tanárok, tanulók, aranybányászok, ezüstabányászok, kosárkötők, könyvkereskedők; közbenjár a jó barátságért, bő termésért, illetve lábfájás és mérgezés ellen. Leggyakrabban az evangélisták között ábrázolják, sassal. A bizánci művészetben általában aggastyán, Nyugaton szakáll nélküli ifjú. Az utolsó vacsora ábrázolásakor Krisztus keblén pihen.

Istenünk, te Szent János apostol által feltártad előttünk örök Igéd rejtett titkait. Kérünk, tedd fogékonyá értelmünket, hogy megértsük, amit ő oly kiváló bölcsességgel tanított nekünk. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Amen.

* * *

A téli napforduló archaikus időszakában János hozta vissza a föld fiainak a sötétség és téli hideg zsákmányából kiragadott napsugarat, azaz világosságot és meleget, az új esztendőt. Jézussal és Máriával való bensőséges kapcsolata révén, kezdettől fogva nagy segítő és gyógyító hatalmat tulajdonítottak neki. A régi paraszti vélekedésben a küzdelmes hétköznapokon és halálon átsugárzik János oltalmazó ereje, páratlannak érzett segítőkézsége. Különleges fogamatosságot tulajdonítottak evangéliumának is, főként első szakaszainak. „Az Ige testté lett és közöttünk lakozott” sort röpimaként is imádkozták.

János tiszteletének sajátos fejleménye a 11. század óta a „Szent János áldása”, vagyis a borral, János poharával való köszöntés, áldomás. A János-napon megszentelt borral kínálták az útrakelőket, haldoklókat (égi útra indulókat), a halotti tor résztvevőit, a gyógyhatásába vetett hittel a betegeket; használták fül- és fejfájás, torokbajok ellen, és higítva a beteg jószágnak is jutott belőle. Mint esküvői italt a János és az Úr Jézus közötti szeretetre emlékezve itták és itatták az ifjú párral: „Igyátok Szent János szerelmét” szavakkal kísérve.

Forrás

Diós István: *A szentek élete*

Magyar katolikus lexikon

Bálint Sándor: *Ünnepi kalendárium I.*

Magyar Kurír